J. S. S. T.

DISSERTATIONEM INAUGURALEM

DE

DIABETE,

AUTHORITATE

Atq; Consensu Inclyti Medicorum Collegii, in illustri Academia Juliâ,

SUB PRÆSIDIO

VIRI AMPLISSIMI ET CLARISSIMI,

DN. HERMANNI CONRINGII

Phil. & Med. D. hujusq; & Polit. P. P. longè Celeberrimi, p. t. Fac. Med. Decani spectabilis

Dn. Patroni ac Promotoris æternùm devenerandi,

PRO SUMMIS IN ARTE MEDICA HONORIBUS, PRIVILEGIISQUE DOCTORALIBUS CAPESSENDIS,

publicè examinandam proponet

IN MAGNO JULEO

Horis ant. & pomerid. d. XI. Octobr.

ANNO ACAD. JUL. SECUL. PRIMO. 1676.

M. AUGUSTUS QUIRIN. RIVINUS, Lipsiensis.

(o)

HELMESTADI,

Typis HENRICI DAVIDIS MULLERI Acad. Typ.

45

JUVANTE DEO.

PROLEGOMENA:

Ix toleranda Veterum quorundam consuetudo fuit, servaturque hodienum à nonnullis Practicorum, ægrotos omnes, quos Venæ sectio, purgatio crebrius vehementiusque repetita, sudorifera similiter ac diuretica non juvarent, desperatos pronunciare ac incurabiles. Experti sunt idem fatum Diabetici, dumque variè tentarentur hisce præsidiorum generibus, ac nihilominus laberentur in universi corporis tabem ac ariduram, tandemque morerentur, pro deploratis sunt habiti, adeò, ut & *Duretus in Holler. p.* 447. simpliciter neget, veram diabetem unquam esse curatam. Auxit nempe curæ difficultatem ipsius affectûs raritas. Cumque idem Medico aliàs sat negotioso, vix unâ aut alterâ vice occurreret in praxi, aliorum autem observationes ac experimenta deficerent, factum sæpius inde est, ut obvia quævis ac incongrua præscriberentur, donec supremus ægro dies vitæ non minus quàm cu-

rationis tædia finiisset. Hæc autem ut me terreant, tantum abest, ut potius eandem mihi Diabetem seligam tanquam non indignam dissertationis materiam. Tradam ergò, sed breviter, quid vero similius circa naturam, causas, curamque hujus morbi videatur. Faxit Divinum Numen, ut ex voto succedat.

Thesis I.

DIabetes vox origine græca est, à διαβαίνω seu transeo, eò quod potus per urinam cito reddatur; retenta dein ac Latio donata est, quemadmodum plura alia morborum nomina, dysuria, diarrhœa, nephritis &c.

II. Sortita est interim & alias appellationes, tùm à Græcis, quas collectas videbis in *Galeni l. VI. loc. Aff. sect. 3.* tùm à Latinis sequioris cumprimis ævi, qui eandem aquam intercutem sive hydropem matulæ, diarrhœam in urina seu nephriticam, it. urinæ profluvium vocant. *Conf. Forestus lib. XXIV. Obs. IV. in schol. p. m. 444.*

III. Sed missa ὀνοματολογίᾳ, realem Diabetis tractationem ordior. Nullatenus autem in examinandis aliorum definitionibus multùm immorari placet; saltim, quâ ratione hanc arbitrer definiendam, paucis explicatum dabo.

IV. Diabetes est mictio crebra & copiosa, ex defectu particularum, quas Sulphureas nonnulli vocant, & inde nimiâ sanguinis fluiditate ortæ; quam comitatur sitis, siccitas oris, ac vehemens æstus, tandemque totius corporis contabescentia.

V. Generis locum occupat mictio. Atque in hoc convenit cum stranguriâ & dysuriâ seu mictionibus

dolorosis,

dolorosis, & diamne sive mictione involuntaria, à barbaris sic dicta, referente *Joh. Angl. in Ros. Angl. p. 516.*

VI. Reliqua definitionis verba constituunt differentiam; quæ partim desumta est à tempore, partim à quantitate excreti, partim à causa, partim à materia, partim ab adjunctis symptomatibus.

VII. Ut ergò quis diabeticus nominetur, necesse est, dicta hæc requisita concurrant. Etenim non sufficit quenquam crebrius aut copiosius mingere (idem namque & potatorum mos est) nisi & æstum ac sitim cœteraque patiatur symptomata, quæ uno intuitu deprehendes recensita ab *Hor. Augenio Epist. & Consult. Med. Lib. III. p. m. 425. 10.*

IIX. Notavit sanè *Henr. Smetius* non semel se post parcum potum largius ac copiosius minxisse (videsis ejusdem *Miscellanea Medica p. 580.*) Hunc autem urinæ fluxum potius criticum quàm symptomaticum dicerem eò, quandocunque cum euphoria & præter jacturas virium contigerit. Quare nec hæc passio pro diabete venditanda est.

IX. Porrò, dum diabeticorum crebriorem dico mictionem, nolo hanc cum continua atque involuntaria confundi. Vana proinde ac molesta ægro erit *Gvalt. Bruele* curiositas, qui *in Praxi Med. Th. & Emp. p. m. 162. b.* ne fœtor lecti aut braccarum oriatur, colo adaptari vesicam suillam, ante oleo emollitam, jubet, ut hac arte, quicquid elabitur urinæ, excipiatur.

X. Quamvis enim non desit renibus, quod continuò trajiciant vesicæ, hæc tamen incontinentiæ crimine ideò non statim accusanda venit. Testantur potius contrarium observata Medicorum; retinuisse scilicet plus justo quosdam urinam, licet id non impune tu-

lerint, ac exinde testium, lumborumque tumorem passi sint. *Vid. idem Bruele p. 160. b. Aretæus lib. II. cap, 2. & alii.*

XI. Copiam urinæ quod concernit, moneo, eandem non in omnibus esse parem. Refert *Paschasius lib. 1. de cur. morb. cap. L. p. 155.* puellam Mediolanensem per singulos sexaginta dies sexdecim matulas urinæ mictu implevisse, cum biberet circiter tres ampullas. *Hollerius in schol. p. 444.* memorat urinæ quendam sex quotidie pintas Lutetianas excrevisse. Conferatur *Dodonæus in Obs. cap. 42. p. 74.* atque *Schenkius obs. lib. 3. p. 301.* Satis est, si modò plus mejant, quàm potent, aut liquidorum assumant.

XII. Quantitatem hanc urinæ dum metimur, sistit se simul ejusdem qualitas. Atque sic quisquam non immeritò quæsitaret, qualenam istud sit, quod diabetico fluxu excernatur, sive qualem saporem coloremve habeat.

XIII. Circa saporem solus, quod sciam, *Willisius in Pharm. ration. p. 105,* notavit, eundem in diabeticorum urina quasi saccharatum aut mellitum, adeoque dulcem deprehendi.

XIV. Variant autem in determinando urinæ colore Practici. Quidam eandem tenuem asserunt, aquosam, crudam & sine sedimento; Videatur *Sennertus Pr. lib. III, p. VI. Sect. 2. cap. 2.* Econtra negat *Theod. Collado in Advers. Tom. II, p. 327.* adversus Palmarium & Dodonæum ullo modo alterari potum, sed nec substantia, nec colore, nec odore, nec sapore immutatum reddi asserit.

XV. Alii hac de causa distinguunt diabetem in veram & notham. Illam dicunt copiosam potus non transmutati mictionem; Hanc vocant colliquativum urinæ profluvium, quæ tamen diversa sit ab assumtis po-

tulentis.

tulentis. Vid. *Dunc. Liddelius Pathol. lib. II. cap. 13. p. m. 258.* & *Pereda c. I. p. 155.* Aliter eandem diſtinctionem explicat *Hieron. Capivaccius in Pract. Med. cap. 27. p. 734. & 737.*

XVI. Rectius autem diſtingueretur diabetes in inchoatam & conſummatam. Inchoatam forte haud injuria quis vocaverit, quam alii notham dicunt: atque ſic nemo inficias ibit, in morbi principio potum omnino alterari; progreſſu verò temporis, ubi omnes jamjam digeſtiones deſtructæ ſunt; concedi poteſt aſſumta non æquè immutari poſſe; Tunc ergò conſummatam verius, quàm veram diabetem nominaveris.

XVII. Eadem & mens Sennerti fuit, qui & hoc ſuperaddit, diſtinguenda eſſe aſſumta, aliaque facilius alia difficilius mutari. Aqua igitur, cum adeò mutari non neceſſe habeat, mirum non eſt, ſi eadem colore & ſapore, qualis aſſumta fuit, rurſus excernatur, alius verò potus (v. g. lac aut emulſio ſeminum) non æquè crudus excipiatur matulâ.

XIIX. Deveniendum nunc quoque eſt ad efficientem diabetis cauſam. Reperio autem tot fermè ſcriptorum ſententias, quot mihi libros evolviſſe contigit. Res tanti fortaſſis non eſt ut inutiliter chartam ac tempus teram. Paucis: Veterum alii renum intemperiem calidam, alii frigidam; alii modo hanc, modo illam accuſant. Quidam vim renum attractricem laborare in exceſſu, quidam in defectu aſſerunt. Addunt his alii calidum epar, alii laxitatem ventriculi. Alii plura.

XIX. *Paracelſus* autem, prout undique aluminoſa, nitroſa ac vitriolica ſalia in morbis ſupponit, ità hoc quoque in affectu, ſal quoddam acre nitroſum, renibus inhabitans, maſſam ſanguineam fundere, cæteraque invehere ſymptomata ſtatuit. Vid. *de Tart. lib. 2. Tr. 3. cap. 2.*

XX. *Fr. de le Boe Sylvius* vitiosæ renalium caruncularum constitutioni deberi secretionem urinæ copiosiorem asserit, atque hinc roborantia saltim & adstringentia præscribit, pro coarctanda scilicet canalium laxitate, vitioque substantiæ caruncularum emendando. Vid. *Pr. Med. lib. 1. cap. 52, 11. & 73.*

XXI. Propius verò accessit *Willis*, dum causam in ipsa massâ sanguinea quærit. Errasse tamen in eo videtur, quod colliquationem sanguinis ab acri acido fieri velit. Tantum enim abest ut acida resolvant sanguinem, ut potius eundem coagulent. Deceptum autem Willisium similitudine lactis suspicor, quod hinc inde cum sanguine componit.

XXII. Dicam ergò, quid mihi persuasum habeam pro determinanda diabetis causa. Præsuppono nimirum sanguinem non tantùm particulis salinis, sed & aqueis ac terreis constare. Salinæ fermentationi dicatæ sunt: aqueæ saltim vehiculum sunt reliquarum atomorum, sanguinique fluiditatem conciliant, terreæ autem, aliis sulphureæ, oleosæ aut pingues dictæ quemadmodum totum nutriunt corpus, ita suo quasi bitumine combinant salia, eorundemque tum acrimoniam temperant, tum citam alioquin transpirationem inhibent.

XXIII. Abundant interdum hæ particulæ, præcipuè in nimium obesis, quâ de causa quoque vix ullis moventur sudoriferis aut diureticis, eò, quod istæ lentore suo hebetent aculeos salium, eosdemque impediant, quo minus resolvant sanguinem, serumque moveant.

XXIV. Abundant similiter in ischuriâ seu omnimodâ urinæ suppressione, quando nec calculus, nec inflammatio aut simile impedimentum reperitur in sectione cadaveris cujus exempla collegit *Williss. c. l. p. 102.*

XXV. Ea-

XXV. Eadem hæc atque non alia videtur causa sanguinis adeò crassi quasique coagulati, qui non, nisi vulnere trium transversorum digitorum longitudinis inflicto, elici potuit â Chirurgo; quod *Borellus* notavit *Hist. & Obs. Cent. IV. obs. 93. p. 347.*

XXVI. Deficiunt contrà eædem particulæ in tabe, item hæmorrhagiis quibusdam spontaneis, cumprimis malignis in febribus; evidentius tamen in diabete, quod sic demonstro.

XXVII. Urinæ à sanguine secretionem non aliam credo, quàm hanc: Affluit sanguis ad renes per emulgentes arterias; quod serosum est renum substantiam quasi filtrum transit, ulteriusque ad vesicam ablegatur; quædam tamen lymphæ pars per lymphatica renum regurgitat. Crassiores autem sanguinis partes regrediuntur iterum per venas ad cavam.

XXIIX. Quo plus autem seri continetur in sanguine, hoc major copia secernitur in renibus. Contrà, quo pinguior aut, ut nonnullis loqui placet, magis butyrosus ac sulphureus est sanguis, eò minus transcolari aptus est, adeò, ut & ne gutta quidem secedat, si totus oleosus fuerit.

XXIX. Par etenim ratio sanguinis est ac generosi vini, quod ubi purum est, linteoque guttatim instillatur, non nisi vi quadam accedente trajicitur; si verò aquâ adulteratum fuerit, hæc statim linteum permeat, collectâ superiùs oleosâ vini parte.

XXX. Cum itaque renes in transcolanda urinâ passivè saltim se habeant ac instrumentaliter, nihilq; efficienter conferant ad sanguinis serositatem, hinc in diabete renes à culpâ absolvendos omnino judico, veram autem causam in materiæ dispositione quærendam esse.

XXXI. Positivam ergò ac materialem diabetis causam in definitione dixi fluiditatem sanguinis. Defectus autem particularum pinguiorum sive sulphurearum hujus fluiditatis causa est efficiens, aut verius deficiens.

XXXII. Possem hîc varias diabeticorum historias excutere, quave ratione particulæ sanguinis oleosæ destruantur v. g. diureticis nimium assumtis ac lithontripticis, aquisque thermalibus; item ex abusu cotoneorum (quale quid Alfonso Neapolitano Regi contigisse tradit *Paschasius c.l. p. 155. b.* Conferatur & *Schenkius Obs. Med. lib. III. fol. 501.*) item ex nimio vini & cretami usu, esuve farciminis piperati, quod annotavit *Amatus Lusitanus Obs. Med. p. 336.*

XXXIII. Cum verò probè sciam, quanta fides observationibus ejusmodi tribuenda sit, ac quousque nos credulitas sæpè nimia deducat; satius esse duco, relinquere incerta, quàm prolixius tradere. Committuntur namque quotidiè fallaciæ non causæ ut causæ in medicina, non minùs in designandis morborum occasionibus, quàm in ipsa pharmacorum censurâ. Sæpius enim in minimis curiosi sumus, iisdemque effectum tribuimus, debitum aliis ac manifestiùs quidem operantibus.

XXXIV. Rarum ac peculiare quid est, quod *Duretus in Holler. p. 448.* de seipso scribit, nempe animalculum quoddam, millepedem formâ referens reni inhabitasse, sitimq; , profluvium urinæ ac reliqua diabetis symptomata produxisse.

XXXV. Simile quid ex Galeno recenset *Liddelius c. l. p. 258.* diabetem fieri à morsu dipsadis serpentis.

Sed

Sed quamvis cum in aliis tum in *Aretæo lib. II. c. 2. de sign. & cauſ. morb.* itèm in ſæpius citatò *Dureto p. 448.* inexplebilem ſitim inde oriri videam, nullibi tamen veram diabetem. Quapropter hæc ipſa ſuis relinquam Autoribus.

XXXVI. Sitis aliàs præcipuum diabetis ſymptoma eſt, ut & eâdem de cauſa dipſacus nominetur, referente *P. Æginetâ p. m 467. H. Bertino p. m. 338.* aliisque. Diverſa tamen in diverſis ſubjectis ea obſervatur; plerumque inexplebilis ac intenſiſſima, rariùs remiſſior ac tolerabilis.

XXXVII. Reddo autem hujus ſymptomatis duplicem rationem. Naſci enim poteſt, vel ex defectu ſalivæ, cujus materiam ſubducunt crebræ mictiones, atque tunc de ariditate linguæ ſimul queruntur ægri: vel ex defectu particularum pinguiorum in ſaliva. Contenta namque in hac ipſa (quæ vulgo audiunt) ſalia, quòd minus temperata ſint, acrius fauces linguamque feriunt, adeoque ſui ablutionem continuò poſcunt.

XXXIIX. Sulphurea verò aut oleoſa edulcorare poſſe ſalia, unicus ſatis evincit Vini Spiritus, æquè urinoſa ac acida temperare aptus. Nam & hic ipſe mediâ æſtate ſitim ſedare ſolet. Conf. *Acta Philoſophica Angl. Ann. 1667. p. 405.*

XXXIX. Originem æſtûs, quod alterum ſymptoma diabeticorum dixi, ſi quis deſiderat, eidem auctum acceleratumque ſanguinis motum nomino. Jacturam etenim in renibus paſſam, ſanguinisque defectum dum natura laborat reſtituere, velocius mittit arterioſum ſanguinem; unde fieri non poteſt, quin ſanguis æſtuet, calorque præcipuè in regione lumbari percipiatur.

XL. Restat adhuc contabescentia corporis, cujus mentionem in definitione feci. Latere autem neminem fons hujus mali potest, qui cœterarum excretionum excessum, v. g. sanguinis, seminis, lactis ac fecum, attendit in quantum emaciare hominem ac debilitare possint.

XLI. Accedit & hoc, quod sanguis diabeticorum ineptus ad nutriendum sit, eò quod prorsus serosus, butyrosis autem, ut ita loquar, ac viscidis particulis destituatur.

XLII. Atque hæc sunt, quorum ad declarandam diabetis naturam meminisse placuit. Signa quod spectat, ne nulla eorum hoc in affectu fiat mentio, sufficiat indicare, hæc ipsa sic satis plana & extra omnem ferè difficultatem aut dubitationem posita esse.

XLIII. Dignoscet nempe diabetem quivis facillimè, atque vix unquam confundet cum cœteris mictionum generibus, qui modò dicta superius in definitione rite pensitaverit. Præ cæteris copia assumtorum & excretorum satis tutam dabunt diagnosin, non neglectis tamen circumstantiis reliquis.

XLIV. Prognosticum autem suppeditabunt vires, tum morbi, tum naturæ. Si quando morbi violentia indies crescat, vel saltim ad plures dies continuetur; ægroti contrà vires prostratæ sint, nec iterum surgant, mors certò expectanda venit.

XLV. Itaque ut naturæ opitulemur, mali verò robur frangamus, recta medendi ratio instituenda est. Emendari videlicet intemperies sanguineæ massæ, eidemque pristina conciliari debet consistentia. Quo facto, reliqua sponte cessabunt symptomata.

XLVI. Ve-

XLVI. Veterum autem quidam ad effectum potius respexere in cura, quàm ad causam. Cum enim copiam cernerent urinæ collectam, id laborarunt unicè, quo seri abundantia minui, ejusque affluxus ad renes intercipi, revelli, atque per alias vias evacuari possit.

XLVII. Optimum inde ex mente Aretæi *Ætius Tetr. III. serm. III. c. I. p. m. 547.* judicat, si ipsa materia per sudorem divertatur. Suadet itaque ad exudandum in dolio factam evaporationem, eo modo, ut caput promineat, frigidumque æger attrahat aërem, reliquum verò corpus probè calefiat.

XLIIX. Repetit hoc ipsum auxilii genus *Trincavelius de rat. cur. part. aff. lib. X. cap. 11. p. 301. B.* neve majori apparatu ac ornamento careat, flores rosarum, violarum, atque similia suaveolentia naribus objicienda jubet; scilicet ut odor reddat, quas sudor vires deprædatur.

XLIX. Nec inutilia esse purgantia judicat idem *Trincavelius p. 302. A.* præsertim ex mente Avicennæ aloëtica aut ex rhabarbaro parata, quibus mel aereum, cassiam fistularem, tamarindos, diaprun. s. scamm. syrupum rosar. solutiv. &c. addere non dubitavit *Vidus Vidius lib. X. de Cur. membr. C. 26. p. 618.* Videatur & *Forestus l. p 445.* & *Capivaccius Pr. lib. III. c. 27. p. 736.*

L. Lubentius fortè adhibuissent hydragoga fortiora, quò facilius serum deplere ac ad posteriora revellere possent, si vires permisissent ægri. Mitioribus ergò ac minus nocivis tales tractasse suffecit.

LI. Nec omittendum erat universale præsidium, Venæ sectio. Præscripserat eam Avicenna & Ætius,

 nec

nec Ægineta improbaverat, nempe in principio, antequam morbus invalesceret. Hanc etenim jecur ac universum corpus refrigerare, avertereque humoris impetum ad renes sperabant. Nec defuere postmodum, qui eandem repeterent cantilenam. Videatur *Georg. Bertinus Med. lib. XX. cap. 46. p. 770. D. Bruele p. 161. b. Vidius p. 618.* &c.

LII. Difficultate tamen hoc ipsum laborare consilium, de secanda in morbi principio vena, rectè notavit *Trincavelius c. l. p. 301. B.* Vix enim quisquam affectus hujus initium attendit, multò minus Medici opem exposcit priùs, quàm vehementia symptomatum crescat, ac vires inde labascant.

LIII. Maximum porro diabetis remedium credidit *Ætius c. l.* si frigidus potus ilicò revomatur. Nimirum turpe foret in morbo adeo periculoso quoddam auxilii genus, vomitoria, non tentasse. *Capivaccius* ergò, ne hoc in passu defecisse videatur, *c. l. p. 737.* ad libras quatuor frigidæ aquæ propinat ægro, provocatque inde has iterum vomitu, tùm in revulsionis gratiam, tùm sitis levamen.

LIV. Miror interim, neminem adhuc consuluisse diabetico, ut se totum immergeret flumini, sic enim & potum sæpius ac vomitum reiterare, simulque sitim levare ac æstum liceret; præsertim, cum id ipsum non sine successu expertus sit juvenis, cujus historiam recenset *Zacutus Lusitanus Prax. Hist. lib. II. p. 446.*

LV. Quicquid sit. Censuram Medendi Methodi ac Practicorum mihi non sumo. Id cum Sennerto fateor, citra omnem vomitus, secum, sudoris ac sanguinis profusionem, tutius diabeticum sanari, si modo il-

do illa adhibeantur remedia, quæ indicationes postulant.

LVI. Dixi autem supra, sanguinis consistentiam esse destructam, adeoque id allaborandum esse, ut iste pinguiorum particularum defectus resarciatur; sanguinique debita reddatur crasis.

LVII. Præstant hoc, ex vegetabili regno, resinæ ac gummata, rejectis tamen acrioribus. Optimo proinde consilio thus, gummi arabicum, & Tragacanthum ab *Arnold. de Villa nova* & *Gu. Bruele* præscribuntur. Mastiche præ cæteris commendatur à *Fiorovanto*. His addo nostrarum arborum, mali, pruni, pyri ac cerasi gummata.

LIIX. Nec contemnendus est amygdalarum dulcium ac pinearum usus: conducent similiter sem. portulacæ, papaveris albi, lactucæ, sem. 4. frigid. similiumque emulsiones, ut & sem. cydoniorum ac psyllii mucilagines. Conf. *Vidius p. 619.* Retuleris huc ipsum Laudanum opiatum ad gr. 1. aut sem. subinde præbitum.

LIX. In regno animali solum lac sufficeret, uno ore ab omnibus deprædicatum. Attamen lac ebutyratum aut oxygalam Galeno dictam ipsi prætuleris haud immerito. Suam quoque laudem merebitur Gelatina C. C. Nec incongruum foret fortassis leporis cerebrum, quod ipsum, ut & vesicam porci coctam pulverisatamque, tanquam specificum ac occulta proprietate diabeticis conferre scripsit *Jac. Fontanus Med. Pract. lib. III. cap. 34. p. 205.* Quæ tamen laudare secure equidem haud possum, quia certa nulla experientia hactenus sunt approbata.

LX. Si libet, stercus capræ exiccatum in furno

& pul-

& pulverisatum in offa sumere forte licet, ex consilio *Philippi Grulingii*, qui videatur im Deutschen Artzney-buche *p. 346.* Etsi & hîc usus sit consulendus.

LXI. Ex minerali regno Calx viva, adeò à *VVillisio* commendata, corallia, terra sigillata & Bolus Armena se sistunt, hæmatites quoque ac martialia; item Tinct. Antim. aut ol. ritè paratum, ol. sulph. dulce, & in genere quæcunque metallorum Tincturæ genuinæ ac fixa sulphura effectum dabunt optatum.

LXII. Diætæ tandem ratio ne omittatur, rectè veteres incrassantem victum præscripsisse monendum est. Non enim inutile erit, oryzâ, mylio, alicâ it. capite ac pedibus vituli suumque vesci, similibusque, quæ videantur in *Augenio c. l. p. 285. Vidio p. 617. Erasto. Cons. Med. 5. p. 195. 55.*

LXIII. De cætero potus detur non diureticus, aër eligatur frigidior, vitentur animi pathemata, non neglecto somno, quietam æger vitam agat.

SVFFICIAT.

L. S. D.

